

תשעה באב

שאלה: ההיתר של כת"ר שליט"א לגבי שמיעת מוזיקה בימי בין המצרים בימי שישי אחר הצות, חל גם כן על ערב שבת שלפני מ' באב? תשובה: בערב שבת חוזן כדאי לימנע.

שאלה: אני חולה ופטור מצום, האם אני מברך על הבשמים במוצאי שבת שחל בו מ' באב? תשובה: אין מברכים על בשמים בליל מ"ב. כמו שיסדר המקונן: והלילה לענומים, להריח עצי בשמים וכו'.

שאלה: בשנה שחל תשעה באב במוצאי שבת, האם מותר לרחוץ הכלים משירי האוכל, ואף שלכאורה רוחץ ביני וביני את ידיו, סוף סוף אינה רחיצה של הנאה? תשובה: יזהר שלא יגע בידיו במים עד כמה שאפשר.

שאלה: האם מותר בתשעה באב ללעוס מסטיק בלי סוכר ובלי טעם? תשובה: אסור לפי שמסיה דעתו מהחורבן, אלא אם כן לצורך רפואה.

שאלה: בשנה שחל תשעה באב ביום המישי, האם מותר להסתפר לכבוד שבת ביום ששי (י' באב) קודם הצות?

תשובה: מותר להסתפר (עיין בכה"ח סי' תקנ"ה אות ו'). אבל בשאר ימי השבוע אין להקל להסתפר בעשירי באב וכמ"ש החיד"א במחבר (סי' תקנ"ה סק"א וסק"ה) והכה"ח (שם אות ו') בשם האחרונים. ע"ש. וק"ו הוא מדין בשר ויין שמדינא דגמ' אינם אסורים גם בשבוע שחל בו רק בסעודה המפסקת, ואפילו הכי כתב מרן להחמיר שלא לאכול בשר בליל עשירי ויום עשירי. כביסה ותספורת שאסורים מדין הגמ' בשבוע שחל בו, אינו דין להחמיר בהם גם בעשירי? ועיין בשו"ת יחיה דעת ח"ה (סי' מ"א) ובגליון שם.

שאלה: בענין ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, כתב מרן החיד"א במורה באצבע (סי' ה', סעי' רל"ט) וז"ל: אחר ערבית והוא לילה, ירחץ כל ידיו ופניו, וילבש מנעלים של עור, ויברך ברכת הלבנה וכו'. ע"ש. והחס"ל (סי' תכ"ו אות ג') והבא"ח (שנה ב' פ' ויקרא סעיף כ"ב) ועוד, כתבו שמוטב לטעום משהו קודם הברכה. האם כת"ר שליט"א נוהג כך?

תשובה: מעולם לא עשינו כן, כי אז עלולים הקהל להתפזר איש איש לביתו. ושמעתי שבבית הכנסת של הרב הירארי זצ"ל מחלקים פרוסות אבטיח לפני ברכת הלבנה, והשנה [תשע"ו] (שחל ת"ב במוצ"ש) אין לעשות כן מפני ההבדלה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
לרפואת פסח יוסף בן מלכה ח"ו
לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיז בר כמונה לבית חדוק ז"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

פניני הפרשה

חוסר התבוננות

איכה אשא לבדי מרחכם ומשאכם וריבכם (א. יב) – כתב רש"י: מהו משאכם? הקדים משה לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו? איהר לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות, וחושב עליכם מחשבות. עכ"ל.

הדבר קשה מאוד להבנה, הרי משה רבנו מסר נפשו עבור כל אחד מישראל מילדותו, וכן בכל ארבעים שנה במדבר עמד בפרץ לבטל גזירות, איך היו מסוגלים להאשימו שהיה יושב ויועץ עליהם מחשבות רעות? כדי להבין פשר דבר, נפנה להפמרת הפרשה, שם מוכיח הנביא את בני ישראל בדור החרבן ואומר "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי". איך מניעים לרמה כזו נמוכה של אנושיות – לכפור בטובה? ממשיך הנביא ומלמדנו חידוש גדול: "עמי לא התבונן" – חוסר התבוננות הוא שעמד בעוכרם. כאשר אדם אינו נותן דעתו על חסדי ה' ואינו מתעורר ומתחוק, עלול הוא להגיע למדות הגרועות ביותר. וכן הדבר כאן, כאשר היו באים למשה לדון, משבע הדברים היו חלק מפסידים, והיו מדברים דברים שאין הדעת סובלתן, מחוסר התבוננות.

ספר הגאון הגדול רבי מרדכי אליהו זצ"ל (והובא בספר 'רבנו האור לציון'): פעם בא לפנינו לדין תלמיד חכם מופלג בסכסוך כספי. חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל ביקש לגשר ולפשר בין הצדדים, ואף אני נמיתי לכך משום שהיתה ממשות בדבריו, ואילו הגה"ק ר' יעקב מוצפי זצ"ל לא הסכים בשום פנים ואופן ודרש לחייב את החכם בדינו. רציני להעיר שאין זו דעת הרוב, אבל חכם בן ציון רמו לי שלא אומר דבר. כשראה אותו חכם שעומדים לחרוץ הדין נגדו ובטוח היה שהדין עמו, התפרץ וכינה אותו 'בית דין מועין' (בבא בתרא קל"ח). ביקשתי לענותו עזות, ושוב רמו לי חכם בן ציון שאשתוק וצירף קולו להכרעת חכם יעקב. הואיל והיה זה פסק דין להכרעתה של תורה, הצטרפתי להכרעתם, אך התייתי בלבי שכן כאמור היה צדק בטענותיו, וראוי היה לפשר בין הצדדים. כעבור שבוע, כשישבנו בדין אחר נענה חכם יעקב ואמר: "דעו לכם, שראיתי ששורה על אותו חכם קמרון גדול והדין מוחו עליו, ולפיכך למרות שהיה מקום לפשרה, אמרת: 'מוטב שיקוב הדין את ההר מאשר צער גדול שבעתים'. תמהתי בקול: 'וכי הניס ע"פ רוח הקדש וצפיה במרום? והלא אין לדיין, אלא מה שענינו רואות' (סנהדרין ו'), ושוב חכם בן ציון רומז לי שאשתוק. כעבור זמן נסע אותו חכם במכוניתו וירד במורד הקסמל, איבד שליטה בסוכוב 'מוצאי', מכוניתו התרסקה ונחבל בכל גופו. באותו יום אמר לנו חכם יעקב מוצפי: "דעו לכם שנגזרה עליו מיתה, אבל הואיל ודנו אותו בדין קשה כבר אמרו 'אם הדין נעשה למטה, אין הדין נעשה למעלה' (דב"ר ה' ה') ויחיה ית'ה" (יחזקאל יח ט). נרעשתי לשמע הדברים, אבל חכם בן ציון לא הופתע ואמר לי: "ידעתי שיש דברים בגו". כעבור ארבע שנים פגשתי באותו חכם שבינתיים החלים מפצעיו. אמרתי לו: "ציערת תלמיד חכם ונפגעת, לך לחכם בן ציון ובקש ממנו מחילה" (היה זה כבר לאחר פטירתו של חכם יעקב מוצפי). בא לפני חכם בן ציון שאמר לו: "לא זו בלבד שהקלת בכבוד תלמידי חכם והעללת עליו שמעה בדינו, עוד השבת לו רעה תחת מוכה, כי בפסק דינו הציל את חיך". וסח לו כל אותו המעשה. שאל החכם: "מדוע לא רמותם לזי?" ענה: "חלק מהכפרה היתה הבושה העלבון והצער. ובענין הפגיעה בכבוד החכם, עליך לאסוף מנין ולעלות לקברו ולבקש ממנו מחילה".

עצה טובה

הועילו בתקנתם

קשה לך לכוון בתפלה? שב ליד רב בית הכנסת או אדם צדיק שמכוון. ("חובת האדם בעולמו" ח"א).
פיוט "לבה דודי"
חיברו רבי שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל. מגדולי המקובלים בעיר הקודש צפת וע"א. שמו "שלמה הלוי" התום בראשי הכתים.

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"כל עוד שאנו אסורים בגלות זה קרוב לאלפים שנה ועוד לא נושענו, צריכים אנו בכל שנה לדאוג ולהצטער על גלות השכינה ועל גלות בני ישראל וחרבן בית המקדש והצערים והמאורעות שאירעו בימי הגלות". (מגיד חדשות, "ח"ח עמ' ש')

אחד עשר יום מחורב וגו' ויהי בארבעים שנה (א' ב'-ג')

טעם לסמיכות הפסוקים הנ"ל נראה לי בס"ד שבא לומר שאתם ראיתם הנם הגדול הזה שדרך שהייתם צריכים לילך באחד עשר יום הלכתם בשלשה ימים, הרי שיכולים הייתם להיכנס לארץ תוך ימים ספורים, אלא שחוסר אמונתכם בה' גרם לזה שהתעכבתם ארבעים שנה במדבר. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצוק"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

איש איש ותפקידו

שאל פעם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל את תלמידיו מיהו לדעתם בעל החיים המוצלח ביותר. ענו לו את תשובותיהם, אך הוא דחאן כשהוא מצביע על חסרון זה או אחר ובעל חיים שאותו ציינו. לבסוף קבע כי לדעתו בעל החיים המוצלח ביותר הוא הברווז... ומדוע? שכן הוא גם שוחה, גם הולך, וגם עף.

הצטחקו התלמידים לשמע התשובה. אמר להם הרב: "אומר לכם למה אתם מגחכים – בגלל שהברווז קצת הולך קצת שוחה וקצת עף, כולו נראה בדיחה מהלכת..."

"רעו לכם", המשיך הרב "בדיוק כך הוא, הלומד קצת מזה וקצת מזה, עושה קצת מזה וקצת מזה, ואינו מכיר את מקומו, בסוף הוא נשאר בלי כלום..."

אחד מארבעים ושמונה קנינים שהתורה נקנית בהם הוא "המכיר את מקומו". בעל ה"שם משמאל" זצ"ל לומד את חשיבות קנין זה מהדגלים שהיו לעם ישראל במדבר, והפרידו בין מחנה למחנה כדי שכל אחד יכיר את מקומו ואת שבטו. "כן הוא ברוחניות", הוא כותב "שימשך לבו אחר שורש נשמתו, ובכלל זה שיעשה מה שעבורו בא לזה העולם לתקן! וכן הוא ענין דגלי המלאכים. מחנה מיכאל באהבה, מחנה גבריאל ביראה, והמלאכים שאינם בעלי בחירה מעצמם הם נמשכים כל אחד לכל מה ששייך לו, ואין לו ענין כלל במה ששייך לחבורו, ועל כן אין ביניהם לא קנאה ולא תחרות. וכן יהיו ישראל לעתיד כשהיו ברום המעלה כתיב (ישעיה, י"א, יג) 'אפרים לא יקנא את יהודה'..."

כי באשר יהיה כל אחד דבוק בשורש נשמתו, ימשך לבו רק למה ששייך אליו הן ברוחניות הן בגשמיות. וזהו מה שכתוב "והנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם", היינו שיהיה לכל אחד נייחא על מחנהו ועל דגלו."

בביאור אזהרת התורה "ושמו אותם איש איש על עבודתו ועל משאו" (במדבר ד, יט), כותב הגאון בעל ספר החינוך (מצוה שפ"ט): "שלא יתעסקו הלויים

בדעות הכהנים ולא הכהנים בעסק הלויים, אלא כל אחד יעשה מלאכתו המיוחדת לו... ומצאנו (בספרי) שביקש רבי יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גדגדה בהגפת דלתות, אמר לו: 'חזור לאחורייך, שכבר אתה מתחייב בנפשך, שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים'. הנה התבאר שכל לוי שיעשה במקדש שלא מלאכתו המיוחדת לו, חייב מיתה בידי שמים, וכמו כן הכהנים הוזהרו שלא יקרבו למלאכת הלויים..."

*

דוגמא לאיש שנטל על עצמו תפקיד לא לו, והמיט על עצמו ועל משפחתו ועל עם ישראל חורבן גדול, אפשר למצוא בקרח. על הפסוק "ויקח קרח" (במדבר טז, א) דרשו חז"ל (סנהדרין ק"ט ע"ב) "ויקח" אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו. הגאון רבי ברוך אברהם טולדינו זצ"ל (מגאוני מקנס שבמרוקו) בספרו "אמרי ברוך" מבאר נפלא מהו המקח הרע שלקח קרח:

באחד הנאומים רוויי הדמגוגיה והליצנות שלו, סיפר קרח בדותה על אלמנה שהיתה בכנותו שחייבה משה בלקט שכחה ופאה ותרומת מעשר וכו' עד שנותרה בוכיה בלא מחיה (מדרש שוחר טוב תהלים א').

ולכאורה תימה גדולה על קרח, עד שאתה טוען על משה רבנו, קשוט עצמך! הלא עשיר מופלג אתה, לא יכולת להפריש מעט מעשר מכספך עבור שכנתך האלמנה ולגאול אותה מעניותה?! ... אלא שקרח במקום למלא תפקידו וליתן מכספו לעניים, ניסה לקחת תפקיד שאינו שלו, והכניס ראשו בין ההרים הגבוהים - מנהיגי ישראל משה ואהרן. נמצא שלקח מקח רע לעצמו, נטש את תפקידו המיועד לו ולקח תפקיד אחר, שהורידו לבאר שחת.

כל אדם מכיל בתוכו שילוב נפלא של אישיות וכישורים, ולכל אחד תפקיד יחודי בעולם. תפקיד האדם לגלות מהי התרומה הייחודית שלו בעולם, ולהגשימה בשלמות.

כח האחדות

השחר עלה. זלמן רתם את עגלתו החורקת לסוסיו, אשר לבטח ראו ימים יפים יותר, ויצא לשגרת יומו העמוסה. בדרכו פגש את הפריץ המקומי, כשהוא יושב בכרכרתו המפוארת הרתומה לשלשה סוסים אבירים...

לפתע, כרכרתו ההדורה של הפריץ שקעה בביצה טובענית, וככל שהפריץ הצליף בסוסיו האבירים שיחלצו אותו מהצרה כך הלכה הכרכרה ושקעה עמוק יותר בתוך הביצה...

פנה זלמן לפריץ המותש והציע את עזרתו: "שמע, יש באפשרותי לעזור לך. כל שעלי לעשות הוא לשחרר את סוסיך מכבלי הכרכרה ולרתום במקומם את שני הסוסים שלי..."

הביט הפריץ בסוסים הכחוסים של זלמן ולעג לו: "השפוי אתה בדעתך? אם הסוסים החזקים שלי לא הצליחו לחלצני חרף ההצלפות, סוסיך החלושים כן יצליחו?!..."

"תן לי לנסות", אמר זלמן, "אם לא יועיל ודאי שלא יזיק..."

"בבקשה לו יהי", נענה הפריץ.

רתם זלמן את סוסיו הצנומים לכרכרתו של הפריץ, התיישב במושב המיועד, והנה הפלא אחד באו.

☺ זה לא חוק! ☺

צפרדע ועקרב רצו לחצות נהר: העקרב, שאינו יודע לשהות, ביקש לרכב על גבה של הצפרדע, אשר סירבה בצדק מחשש שהעקרב יעקוץ אותה בדרך. העקרב הצליח לשכנעה שזה כלל לא האינטרס שלו, שכן גם הוא מבקש להגיע לגדה השניה.

הצפרדע השתכנעה והסכימה, אך באמצע הנהר העקרב עקץ בכל זאת, ושניהם החלו לטבוע. "למה עשית את זה?" הצליחה הצפרדע לתמוה בכוחותיה האחרוניים "הרי עכשיו שנינו נטבעים". "את צורקת" ענה העקרב בכטחה "אבל זו דרכי - אינני יכול אחרת..."

☺ חוק חוק חוק אכ"א... ☺

כוחו של היצר הרע כה עז, עד שהנלכד ברשתו, אפילו אם יראה מול עיניו את טעותו, יתקשה מאוד להתיר מעליו את קשריו הסבוכים של היצר. הוא פשוט מתמכר לעבירה: הוא מודע לכך שהדבר שהוא עושה יזיק לו, ולמנה הוא ממשויץ? כי אינו יכול להדול...